

Lagutskottet

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om temporära åtgärder vid verkställighet av straff och häktning till följd av covid-19-epidemin

INLEDNING

Remiss

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om temporära åtgärder vid verkställighet av straff och häktning till följd av covid-19-epidemin (RP 44/2021 rd): Ärendet har remitterats till lagutskottet för betänkande och till grundlagsutskottet för utlåtande.

Utlåtande

Utlåtande har lämnats av

- grundlagsutskottet GrUU 13/2021 rd

Sakkunniga

Utskottet har hört

- lagstiftningsråd Mirja Salonen, justitieministeriet
- överläkare Soila Karreinen, social- och hälsovårdsministeriet
- referendarieråd Anu Rita, Riksdagens justitieombudsmans kansli
- direktör Eeva Säisä, Helsingfors fängelse
- jurist Anna-Liisa Sandvik, Brottspåföljdsmyndigheten
- regionförvaltningsöverläkare Sinikka Salo, Regionförvaltningsverket i Norra Finland
- utvecklingschef Merja Mikkola, Institutet för hälsa och välfärd (THL)
- direktör Jussi Korkeamäki, Hälsovårdsenheten för fångar
- intressebevaknings- och socialrådgivare Marja Lähde, Kriminaalihuollon tukisäätiö
- ordförande Antti Santamäki, Vankilavirkailijain Liitto VVL ry
- professor Sakari Melander.

Skriftligt yttrande har lämnats av

- Helsingfors tingsrätt
- Helsingfors förvaltningsdomstol
- Rikosseuraamusalan henkilöstöyhdistys RikHe ry.

Betänkande LaUB 4/2021 rd

PROPOSITIONEN

I propositionen föreslås en lag om temporära åtgärder vid verkställighet av straff och häktning till följd av covid-19-epidemin. Syftet med den föreslagna lagen är att under coronapandemin säkerställa en tillräckligt exakt laglig grund för verkställigheten av fängelsestraff, samhällspåföljder och häktning.

I propositionen föreslås det att Brottsförvaltningsmyndighetens centralförvaltningsenhet ska kunna besluta att i ett fängelse eller en avdelning i ett fängelse begränsa eller avbryta olika aktiviteter, besök hos fångar och permission för fångar i syfte att förhindra spridning av epidemin. Ett sådant beslut kan fattas om det är uppenbart att de åtgärder för att förhindra spridning av epidemin som fängelselagen, häktningenslagen och lagen om smittsamma sjukdomar möjliggör redan har vidtagits, men inte är tillräckliga för att förhindra spridning av sjukdomen och för att säkerställa att verkställigheten av fängelsestraff är säker för samhället, personalen och fångarna. En ytterligare förutsättning för beslutet är att Enheten för hälso- och sjukvård för fångar har bedömt att epidemisituationen har överskridit en viss gräns i det område där fängelset ligger. Alternativt kan beslutet fattas om det redan har förekommit smitta i fängelset i fråga och Enheten för hälso- och sjukvård för fångar bedömer att smittfallen medför en betydande risk för spridning av nya smittor. I bruktagandet av åtgärder för begränsning eller inställande förutsätter att åtgärderna är nödvändiga. I lagen föreslås bestämmelser om vilken sysselsättning och vilka besök och permissioner som kan begränsas eller ställas in. Exempelvis kan besök av barn inte begränsas eller ställas in med stöd av lagen. I lagen föreskrivs dessutom bland annat att om besök eller permissioner har begränsats eller ställts in helt, ska fångarna ges möjlighet att mer flexibelt än vanligt hålla kontakt med personer utanför fängelset via videolänk eller något annat lämpligt tekniskt kommunikationsmedel.

Dessutom föreslås det att justitieministeriet genom förordning ska kunna begränsa inledandet av verkställighet av samhällspåföljder, om det till följd av epidemin är nödvändigt för att säkerställa en ändamålsenlig verkställighet av straff. Under förordningens giltighetstid ska också samhällspåföljder som redan verkställs kunna skjutas upp eller avbrytas.

Lagen avses träda i kraft så snart som möjligt och gälla till och med den 31 oktober 2021.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Propositionens bakgrund och syften

I propositionen föreslås en lag om temporära åtgärder vid verkställighet av straff och häktning till följd av covid-19-epidemin. Brottsförvaltningsmyndighetens centralförvaltningsenhet ska enligt förslaget kunna besluta att i ett fängelse eller på en avdelning i ett fängelse begränsa eller ställa in olika sysselsättningar, besök hos fångar och permission för fångar i syfte att förhindra spridning av epidemin. Också verkställigheten av samhällspåföljder kan begränsas genom förordning av justitieministeriet. Syftet med den föreslagna regleringen är att säkerställa en tillräckligt exakt laglig grund vid verkställigheten av straff och häktning samt att skydda de häktades, fångarnas och

Betänkande LaUB 4/2021 rd

fängelsepersonalens liv och hälsa och att trygga en ändamålsenlig och säker organisering av verkställigheten under coronaepidemin (se RP, s. 38).

Enligt inkommen utredning har coronaepidemin haft en betydande inverkan på Brottspåföljdsmyndighetens verksamhet. Brottspåföljdsmyndigheten har tillsammans med Enheten för hälso- och sjukvård för fångar vidtagit omfattande bekämpningsåtgärder i fängelserna. Justitieministeriet har dessutom med stöd av fängelselagen utfärdat flera förordningar med hjälp av vilka verkställigheten av förvandlingsstraff för böter och av fängelse i högst sex månader har kunnat begränsas. Genom förordningarna har antalet fångar i fängelserna minskat, och det större personliga utrymmet har förebyggt spridningen av coronaviruset inom fängelserna. I april 2020, det vill säga i början av pandemin, stiftades det också en lag om temporär begränsning av verkställigheten av förvandlingsstraff för böter och av verkställigheten av ovillkorliga fängelsestraff (194/2020). I lagen förbjöds, i vidare utsträckning än i förordningarna, under vissa villkor verkställigheten av förvandlingsstraff för böter och verkställigheten av fängelsestraff till och med den 31 juli 2020.

Att begränsa verkställigheten av fängelsestraff när epidemin drar ut på tiden är dock inte ett hållbart sätt att kontrollera situationen, eftersom uppskoven senare leder till att många straff måste verkställas samtidigt. Coronaviruset kan också spridas snabbt i de slutna fängelsemiljöerna.

Coronaepidemin har också försvårat verkställigheten av samhällspåföljder, eftersom exempelvis många tjänstgöringsplatser inom samhällstjänst har stängts när sjukdomssituationen har förvärrats. Enligt den gällande lagstiftningen går det inte att begränsa verkställigheten av samhällspåföljder på samma sätt som verkställigheten av fängelsestraff.

Sammantaget anser lagutskottet att propositionen behövs och fyller sitt syfte, eftersom det under coronaepidemin har framkommit att man i den gällande lagstiftningen inte i tillräcklig utsträckning har förberett sig på sådana smittsamma sjukdomar som den nu aktuella epidemin och inte heller på de utmaningar som dessa medför vid verkställigheten av straff. Det är viktigt att Brottspåföljdsmyndigheten som stöd för sin verksamhet har en tillräckligt tydlig lagstiftning, genom vilken spridningen av epidemin kan förebyggas och att man samtidigt kan uppfylla den i fängelselagen angivna skyldigheten att säkerställa att verkställigheten av fängelse är säker för samhället, personalen och fångarna. En proportionerlig och noggrant avgränsad lagstiftning tryggar också tillgodoseendet av fångarnas och de häktades rättigheter i exceptionella förhållanden.

Också grundlagsutskottet (se GrUU 13/2021 rd, s. 3 och 4) har ansett att de mål som ligger till grund för den föreslagna regleringen är godtagbara och att de föreslagna bestämmelserna är nödvändiga. Grundlagsutskottet har inte heller något att anmärka på regleringens proportionalitet, med beaktande av att restriktionerna och förbuden är graderade och att förutsättningarna för att använda dem binds till tidsmässig nödvändighet och med beaktande av att lagförslaget är i kraft en viss tid. Grundlagsutskottet har dock i sitt utlåtande fäst uppmärksamhet vid behovet att precisera regleringen. Lagutskottet föreslår att ett flertal av de föreslagna bestämmelserna preciseras så som framgår närmare av detaljmotiveringen nedan.

Betänkande LaUB 4/2021 rd

Lindrigare metoder för att bekämpa coronaepidemin

Grundlagsutskottet har i likhet med flera sakkunniga fäst lagutskottets uppmärksamhet vid att det inte framgår i tillräckligt hög grad av propositionen hur lindrigare åtgärder än de som nu föreslås skulle lämpa sig för att uppnå målen med den föreslagna regleringen (GrUU 13/2021 rd, s. 4).

Lagutskottet har begärt ytterligare utredningar i ärendet av justitieministeriet och social- och hälsovårdsministeriet. Enligt inkommen utredning framförs det i propositionsmotiven på ett allmänt plan att de åtgärder som den gällande lagstiftningen möjliggör åtminstone kan handla om att förbättra hygien och städningen, använda munskydd, isolera de insjuknade och förordna att de exponerade ska hållas i karantän, ge anvisningar om tillräckliga avstånd, minska gruppstorlekarna och anpassa den sysselsättning som ordnas (se RP, s. 23). Dessa åtgärder är alltså primära metoder vars genomförande ska säkerställas i fängelserna innan de åtgärder för begränsning eller inställande som avses i den föreslagna lagen kan vidtas. Vid ordnandet av dessa åtgärder är det viktigt att Brottpåföljdsmyndigheten och Enheten för hälso- och sjukvård för fångar samarbetar nära med varandra och att fängelserna får tydliga anvisningar.

Enligt inkommen utredning omfattas fångarna av samma åtgärder enligt lagen om smittsamma sjukdomar (1227/2016) som andra personer i Finland. Enheten för hälso- och sjukvård för fångar svarar i enlighet med 10 § i lagen om smittsamma sjukdomar för bekämpningen av smittsamma sjukdomar, som en del av den hälso- och sjukvård de ansvarar för, och kan fatta sådana myndighetsbeslut som rör personer och som i lagen angetts vara en uppgift för kommunen. Enheten i fråga har ordnat ett jourssystem för smittskyddsläkare, och fängelserna har ständig beredskap att reagera på misstankar om sjukdom. En person kan enligt 60 § i lagen om smittsamma sjukdomar sättas i karantän, om han eller hon har konstaterats eller med fog misstänks ha utsatts för en allmänfarlig smittsam sjukdom, om det finns en uppenbar risk för att sjukdomen sprids och spridning av sjukdomen inte kan förhindras på något annat sätt. Enligt inkommen utredning har denna metod i stor utsträckning utnyttjats under covid-19-epidemin för att bryta eller förhindra uppkomsten av smittkedjor.

Enligt uppgift möjliggör fängelselagen (767/2005) i viss mån att olika sysselsättningar i fängelset anpassas enligt behovet. Till exempel 11 kap. 1 och 2 § i fängelselagen, som gäller fritidsverksamhet, är tämligen allmänt formulerade och förpliktar inte i sig fängelset att ordna en viss typ av fritidsverksamhet. Fritidsaktiviteter kan således läggas om till exempel så att fångarna i stället för att ges tillträde till gymmet får fler möjligheter att vistas utomhus, varvid risken för smitta kan vara mindre (se RP, s. 24). Möjligheterna till omorganisering av sysselsättningen varierar dock. Möjligheterna till omorganisering påverkas till exempel av nivån på övervakningen i fängelset eller fängelseavdelningen, de lokaler och den personal som står till förfogande, antalet fångar vid respektive tidpunkt och belägningsgraden. Också omfattande karantän av personal kan påverka hur man till exempel lyckas differentiera sysselsättningen till exempel i mindre grupper än vanligt. På grund av dessa omständigheter är det svårt att heltäckande beskriva alla tillgängliga alternativ så att de skulle lämpa sig för alla fängelser i alla situationer.

Vid beredningen av propositionen har det beaktats att det enligt social- och hälsovårdsutskottet inte har varit nödvändigt att utsträcka den temporära 58 c § i lagen om smittsamma sjukdomar, som gäller tillräcklig hygien och hållande av avstånd, till att gälla statliga ämbetsverk och inrätt-

Betänkande LaUB 4/2021 rd

ningar (se ShUB 1/2021 rd). Social- och hälsovårdsutskottet ansåg att det i praktiken är möjligt att säkerställa en ändamålsenlig praxis vid statliga ämbetsverk och inrättningar också genom intern styrning inom statsförvaltningen. Vid beredningen av propositionen har man därför valt att inte föreslå bestämmelser om hur sådana åtgärder ska iakttas i Brottspåföljdsmyndighetens verksamhet.

Enligt inkommen utredning har Brottspåföljdsmyndighetens centralförvaltningsenhet och Enheten för hälso- och sjukvård för fångar utarbetat detaljerade anvisningar om hur spridningen av coronaviruset kan förebyggas i fängelser. Anvisningar har utfärdats bland annat om att placera fångarna i enkelceller i den mån det är möjligt, om placering av fångarna på avdelningen samt om att fängelsegrupper på olika avdelningar inte i onödan ska komma i kontakt med varandra. Anvisningar har också getts om hur man ordnar måltider, städar fängelselokalerna och sörjer för hygien. Fängelsepersonalen har också instruerats i användningen av munskydd. Också fångarna får munskydd, och fångarna rekommenderas starkt att använda dem. Dessutom har man gett anvisningar om hur transporterna av fångar ska ordnas så hälsosäkert som möjligt.

Brottspåföljdsmyndighetens centralförvaltningsenhet har också gett fängelserna anvisningar om omorganisering av sysselsättningarna i fängelset. Fängelset kan till exempel besluta att avläggandet av gruppstudier i fängelselokalerna i stället ska ordnas som distansstudier. I samband med att sysselsättningsplikten ändras ska man se till att ersättande sysselsättning främjar planen för strafftiden. En ändring av sysselsättningsplikten kan till exempel innebära att man övergår från en arbetsverksamhet till en annan. Ersättande verksamhet kan också vara självstudier, distansundervisning, undervisning i elektroniska tjänster, genomgång av planen för strafftiden, grundligare planering av kontinuiteten i åtgärderna än vanligt eller handledning i bibliotekets tjänster. Religionsutövning ska i mån av möjlighet ordnas exempelvis så att fängelsepastorn eller någon annan medlem av personalen som utför religiöst arbete kan hålla sammankomster avdelningsvis. En religiös tillställning kan också ordnas utan personlig närvaro så att fångarna kan följa tillställningen via television.

Giltighetstid

Avsikten är att den föreslagna temporära lagen ska vara i kraft till och med den 31 oktober 2021, det vill säga under en relativt kort tid. Det som kunde tala för en längre giltighetstid är att det är svårt att förutse hur coronaläget utvecklas och när det är förbi och att sjukdomssituationen under det senaste året har varierat kraftigt och kunnat försämrats plötsligt. Men samtidigt har sjukdomsläget nu lugnat ner sig och vaccinationstäckningen förbättras kontinuerligt. Med beaktande av dessa omständigheter anser utskottet att den föreslagna giltighetstiden är motiverad.

För tydlighetens skull konstaterar utskottet också att de åtgärder som avses i de föreslagna bestämmelserna alltid förutsätter ett myndighetsbeslut som i sin tur förutsätter att de nyckeltal för spridning av sjukdomen som anges i de föreslagna bestämmelserna uppfylls. Bestämmelserna kan således i praktiken inte tillämpas om sjukdomsläget förbättras nationellt eller regionalt, men de kan börja tillämpas under lagens giltighetstid om coronaläget förvärras. Bestämmelserna gör det också möjligt att i ett enskilt fängelse reagera snabbt om flera infektioner konstateras, även om det allmänna sjukdomsläget i samhället redan har förbättrats till exempel genom ökad vaccinationstäckning.

Betänkande LaUB 4/2021 rd

Fortsatta åtgärder

Propositionen baserar sig på resultaten från en arbetsgrupp som tillsattes av justitieministeriet och vars uppgift var att bereda permanent lagstiftning om bekämpning av smittsamma sjukdomar vid verkställighet av straff och häktning. Utifrån remissvaren om arbetsgruppens förslag har de föreslagna bestämmelserna i propositionen inskränkts till att gälla endast coronaepidemin och vara i kraft endast temporärt.

Lagutskottet anser det viktigt att man i fortsättningen utreder och bedömer möjligheterna att genom permanenta bestämmelser föreskriva om bekämpning av smittsamma sjukdomar till exempel i samband med den helhetsöversyn av fängelselagen som enligt uppgift ska inledas redan i år.

DETALJMOTIVERING

Lagen om temporära åtgärder vid verkställighet av straff och häktning till följd av covid-19-epidemin

2§. Begränsning eller inställande av sysselsättning i fängelset. Grundlagsutskottet påpekade att nödvändighetskravet när det gäller inställande i 2—4 § (2 § 2 mom., 3 § 2 mom., 4 § 2 mom.) i bestämmelserna behöver bindas till regleringens syfte, till exempel på det sätt som föreskrivs i 1 mom. i de paragraferna. Lagutskottet föreslår att paragrafens 2 mom. kompletteras på det sätt som grundlagsutskottet avser.

Dessutom påtalar grundlagsutskottet att det av lagförslaget eller motiveringen till det inte framgår hur man tänkt sig att fångarna ska använda den tid som frigörs på grund av begränsning eller inställande av sysselsättning och fritidsverksamhet (GrUU 3/2021 rd, s. 4). Detta påpekades också vid lagutskottets sakkunnigutfrågning. Enligt grundlagsutskottet gäller de beslut om begränsning och inställande som avses i 2 § i lagförslaget inte direkt under hur öppna eller slutna förhållanden fångarna ska tillbringa den tid som det är fråga om i beslutet om begränsning eller inställande. Den föreslagna regleringen har till denna del bedömts kunna leda till att fångarna är instängda ensamma i sina celler nästan dygnet runt, med undantag av den rätt till daglig motion under en timme som garanteras genom lag. Av motiveringen till lagförslaget framgår det enligt grundlagsutskottet dock inte att förslaget skulle syfta till en sådan, särskilt på grund av sin långvarighet, synnerligen kraftig begränsning av fångarnas levnadsförhållanden. Enligt grundlagsutskottet måste bestämmelserna preciseras och förtydligas samt myndigheternas beslutanderätt tydligt framgå av lagen.

Av propositionsmotiven framgår det att när sysselsättningen begränsas eller ställs in bör man bedöma behovet av att uppdatera fängelsets eller en eller flera fängelseavdelningars dagordning för den tid som begränsningsåtgärderna pågår (s. 34). På lagnivå finns det dock inga uttryckliga bestämmelser om till exempel hur många timmar ordnad sysselsättning eller ledig verksamhet utanför cellen ska ordnas för fångarna. Enligt internationella rekommendationer ska fångarna ha möjlighet att tillbringa minst åtta timmar per dag utanför cellen. Enligt inkommen utredning varierar genomförandet av rekommendationen fängelsevis och avdelningsvis också under norma-

Betänkande LaUB 4/2021 rd

la förhållanden, särskilt under veckoslut och helger. Huruvida det rekommenderade timantalet uppnås beror i synnerhet på antalet tillgängliga anställda.

I propositionsmotiven betonas det att tröskeln för att helt ställa in all sysselsättning som anges i förteckningen i 2 § 1 mom. bör vara mycket hög (s. 26). Det kan enligt propositionen tänkas bli aktuellt om viruset redan har spridit sig mycket inom fängelset eller om epidemiläget i samhället annars är mycket svårt. Enligt inkommen utredning kan inställande av all sysselsättning beroende på fängelset och avdelningen i praktiken innebära att det för fångarna ordnas endast sådana funktioner som avses i fängelselagens 7 kap. om basvård, som till exempel daglig vistelse utomhus minst en timme, måltider och tvättning. I den föreslagna lagen säkerställs dock att utbildning enligt den grundläggande lärokursen inte kan begränsas eller ställas in, och avbrytandet av all sysselsättning inverkar inte heller på övervakade möten, eftersom inte heller dessa kan ställas in helt.

Lagutskottet konstaterar att syftet med de föreslagna restriktionerna är att förebygga coronavirusinfektioner genom att minska antalet fysiska kontakter. Det kan bli svårt att uppnå om fångarna under den tid som frigörs då sysselsättning ställs in får röra sig fritt på avdelningarna. Med hjälp av den föreslagna regleringen bör man också kunna reagera på olika epidemiologiska situationer, till och med mycket svåra situationer, där man kan bli tvungen att tillgripa också strikta begränsningar.

På basis av det som anförs ovan och inkomna utredningar anser lagutskottet det motiverat att den föreslagna regleringen också gör det möjligt att ställa in all sysselsättning i fängelset eller på fängelseavdelningen. Det är dock lämpligt att uttryckligen föreskriva om de villkor under vilka detta är möjligt. Därför föreslår lagutskottet att det till slutet av 2 mom. i den föreslagna paragrafen fogas en uttrycklig avgränsning enligt vilken all sysselsättning kan ställas in endast i en situation som avses i 2 § 4 mom. Det innebär att all sysselsättning i fängelset eller på fängelseavdelningen kan ställas endast i det fall att ett betydande antal fångar eller personer som hör till personalen i det fängelse som beslutet gäller har konstaterats vara smittade av coronaviruset och infektionerna enligt en sakkunnigbedömning utgör en betydande risk för spridning av nya smittor i fängelset. I praktiken är man då nära en situation där det kan bli aktuellt att överväga att i större utsträckning sätta fångar och personal i karantän i enlighet med lagen om smittsamma sjukdomar. Utskottet anser det vara viktigt att ett avbrott i all sysselsättning inte leder till ett utdraget tillstånd som påminner om isolering.

Såsom det konstateras ovan finns det för närvarande i lagen inga bestämmelser om hur fångarna ska tillbringa tiden utanför cellen. Utskottet anser att det finns skäl att bedöma behovet av och möjligheterna att utfärda närmare bestämmelser om saken i samband med den ovan avsedda helhetsöversynen av fängelselagen.

3§. Begränsning eller inställande av besök hos fångar. Med hänvisning till detaljmotiven till det ovan föreslagna 2 § 2 mom. föreslår lagutskottet att paragrafens 2 mom. kompletteras med det krav på nödvändighet som grundlagsutskottet avser.

Av det föreslagna momentet framgår att övervakade besök av personer utanför fängelset inte kan ställas in helt och hållet. Övervakade besök fångar emellan kan dock ställas in helt. Det är enligt lagutskottet varken konsekvent eller motiverat. Enligt 13 kap. 7 § i fängelselagen kan en fånge be-

Betänkande LaUB 4/2021 rd

viljas tillstånd till ett övervakat besök av en annan fånge eller en häktad som placerats i samma fängelse, om det är fråga om en nära anhörig till fången, någon annan närstående eller någon annan person som är viktig för fången och om besöket är motiverat för bevarandet av fångens kontakter eller av något annat viktigt skäl. För att tillstånd till ett sådant besök ska beviljas förutsätts det att besöket inte äventyrar ordningen eller säkerheten i fängelset eller fångens eller någon annans säkerhet. En motsvarande bestämmelse finns också i 9 kap. 5 § i häktningsslagen. Utskottet anser det vara motiverat att de övervakade besöken fångar emellan inte kan ställas in helt i de fall som avses i dessa bestämmelser. Utskottet föreslår därför att *2 och 4 mom.* ses över.

Av propositionsmotiven framgår det att i synnerhet när det gäller minderåriga fångar kan en begränsning av besöken bli kännbar, och när beslut om begränsningar fattas bör man sträva efter att minderåriga fångar ska kunna beviljas besök mer flexibelt än andra fångar (se RP, s. 29). Grundlagsutskottet anser dock att det i lagförslaget ska ingå en bestämmelse om att minderåriga har rätt att träffa sina föräldrar och andra närstående också under den tid åtgärderna för begränsning och inställanden pågår (GrUU 13/2021 rd, s. 5).

Också lagutskottet anser att det med tanke på tillgodoseendet av barnens rättigheter är motiverat och behövligt att det i den föreslagna bestämmelsen uttryckligen föreskrivs om besök i fråga om fångar och häktade som inte fyllt 18 år. Utskottet föreslår därför att det till den föreslagna 3 § fogas ett *nytt 5 mom.* enligt vilket besök hos fångar och häktade som inte fyllt 18 år inte får begränsas eller ställas in. Utskottet anser det med tanke på barnets bästa motiverat att bestämmelsen hindrar en allmän begränsning av besöken hos minderåriga fångar. För tydlighetens skull konstaterar utskottet att besök hos en minderårig fånge ändå kan förhindras på grund av åtgärder enligt lagen om smittsamma sjukdomar.

Enligt grundlagsutskottet bör lagutskottet också utreda om en motsvarande begränsning kan riktas till personer under 21 år utan att begränsningarnas och inställandenas effekt blir lidande (GrUU 13/2021 rd, s. 5). Enligt inkommen utredning finns det för närvarande sammanlagt 11 fångar och häktade under 18 år i fängelserna, medan det finns 69 fångar och häktade i åldern 18—20 år. Lagutskottet anser att det faktum att en så stor grupp kategoriskt utesluts från besöksbegränsningen kan äventyra lagens syfte att förebygga spridningen av coronaviruset i fängelserna och försvaga verkan av att besök begränsas och ställs in. Därför anser utskottet att det inte är motiverat att regleringen angående minderåriga utsträcks till att gälla även fångar under 21 år. Lagutskottet konstaterar dock att de som begått brottet innan de fyllt 21 år redan nu har en särställning i påföljdssystemet, eftersom man vid verkställigheten av fängelse som dömts ut för dem enligt 1 kap. 5 § 3 mom. i fängelselagen särskilt ska beakta de behov som följer av fångens ålder och utvecklingsnivå. Vid tillämpningen av den nu aktuella temporära lagen ska bestämmelsen i fråga således beaktas när man överväger beviljande av besök hos fångar under 21 år.

4§. Begränsning eller inställande av permission för fångar. Paragrafens *1 mom.* gäller begränsning av permissioner för fångar. Enligt propositionsmotiven kan permissioner begränsas exempelvis så att andra permissioner i öppna anstalter förbjuds, men fångarnas regelbundna inköpsresor tillåts (s. 30). Enligt inkommen utredning har fångarna i en del öppna anstalter gjort inköpsresor utanför anstalten med stöd av ett sådant tillstånd till sysselsättning under övervakning utanför fängelset som avses i 8 kap. 9 § 3 mom. i fängelselagen. Denna praxis motsvarar dock inte den gällande lagen, eftersom det enligt förarbetena till fängelselagen (RP 263/2004 rd) kan vara fråga

Betänkande LaUB 4/2021 rd

om permission enligt 14 kap. 6 § i fängelselagen till exempel när fångar i öppna anstalter besöker en affär. Butiksbesöken för fångar vid öppna anstalter ska således ordnas med stöd av den bestämmelsen.

Med hänvisning till detaljmotiveringen till 2 § 2 mom. föreslår lagutskottet att 4 § 2 mom. kompletteras med det krav på nödvändighet som grundlagsutskottet avser.

Liksom de begränsningar i fråga om besök som avses i den föreslagna 3 § kan också begränsningarna i fråga om permission för fångar som inte fyllt 18 år vara särskilt kännbara. Därför föreslår utskottet att det till den föreslagna 4 § fogas *ett nytt 4 mom.* om att permission för fångar under 18 år inte får begränsas eller ställas in. Permission för en minderårig fange kan ändå förhindras på grund av åtgärder enligt lagen om smittsamma sjukdomar.

Eftersom häktade inte har samma rätt att få permission som fängelsefångar, behöver det inte föreskrivas om permission för häktade som inte fyllt 18 år.

5§. Begränsningarnas och inställandenas konsekvenser för beslut som berör fångar. I paragrafen föreskrivs det om vilka konsekvenser de begränsningar och inställanden som avses i den föreslagna lagen har för beslut som berör fångar. Enligt paragrafen kan fängelsedirektören eller en säkerhetsansvarig eller sysselsättningsansvarig återkalla ett redan beviljat tillstånd till civilt arbete, studier eller permission och återkalla besök. Ett sådant beslut om återkallande kan fattas på grundval av ett beslut som avses i 2—4 § medan det är i kraft.

Grundlagsutskottet har noterat att i enlighet med 6 § i förvaltningslagen ska befogenheten i fråga utövas enbart för syften som är godtagbara enligt lag, och utövningen av befogenheten ska stå i rätt proportion till sitt syfte (se GrUU 13/2021 rd, s. 4). Enligt grundlagsutskottet står det klart att myndigheterna även under undantagsförhållanden är skyldiga att noggrant följa lagen och handla i enlighet med principerna för god förvaltning. Eftersom återkallelse av också ett behovsprövat beslut genom vilket någon beviljats förmåner är en åtgärd som i högre grad ingriper i individens rättigheter än ett beslut om att inte bevilja förmån, finns det enligt grundlagsutskottet skäl att komplettera den föreslagna regleringen med ett krav på att återkallelsen ska vara nödvändigt för att syftena i 2—4 § i lagförslaget ska uppnås. Med hänvisning till grundlagsutskottets utlåtande föreslår lagutskottet att ett sådant krav fogas till *1 mom.*

Av propositionsmotiven (s. 31) framgår det att ett allmänt begränsningsbeslut som meddelats av Brottpåföljdsmyndighetens centralförvaltningsenhet inte direkt leder till att alla beviljade permissioner och besök återkallas eller vägras. Ett beslut om begränsning som fattats av Brottpåföljdsmyndighetens centralförvaltningsenhet, exempelvis om inställande av permissioner, innebär alltså inte att man kan ge fångarna en kategorisk anvisning om att inte ansöka om permission. Centralförvaltningsenhetens beslut ger fängelset möjlighet att avslå ansökningarna, men fångarna har fortfarande rätt att ansöka på sedvanligt sätt, och alla ansökningar ska behandlas och förutsättningarna för att bevilja permission ska bedömas individuellt.

Av propositionsmotiven framgår det dessutom att man vid beviljandet av tillstånd ska fästa särskild uppmärksamhet vid konsekvenserna av att tillstånd vägras för en enskild fänges del. Ett exempel som nämns är att man när det gäller tillstånd för studier utanför fängelset bör se till att för-

Betänkande LaUB 4/2021 rd

vägran av ansökan om tillstånd i praktiken inte leder till att studierna avbryts helt. En sådan konsekvens bedöms kunna ha långvariga negativa konsekvenser för fångarnas möjligheter att återgå till samhället efter fängelsetiden (se RP, s. 31). Lagutskottet anser att också arbete utanför fängelset kan utgöra en grund för att fästa särskild uppmärksamhet vid konsekvenserna av att tillstånd vägras en enskild fänge, exempelvis om det i praktiken skulle leda till att arbetet avbryts helt.

Enligt inkommen utredning genomförs också en del besök av barn utanför fängelset så att den förälder som är i fängelse beviljas permission. Det finns inga exakta uppgifter, men stiftelsen Kriminaalihuollon tukisäätio har på förfrågan av justitieministeriet uppskattat att antalet sådana barn med en förälder är i fängelse för vilka det genom beslut av någon annan än fängelsemyndigheten bestäms att umgänget ska ske på någon annan plats än fängelset uppgår till cirka 170—530 på årsnivå. Det är viktigt att säkerställa att dessa besök kan äga rum, och därför anser utskottet att också ett besök utanför fängelset enligt ett avtal som fastställts av socialnämnden eller ett domstolsbeslut är en grund för att särskilt överväga konsekvenserna av att vägra tillstånd i syfte att trygga barnets bästa. Sådana besök bör också beaktas i anvisningarna till fängelserna.

6§. Vissa arrangemang i fängelset när ett beslut om begränsning eller inställande är i kraft.

I paragrafen föreskrivs det om arrangemang vars syfte är att säkerställa att begränsningar och inställanden så lite som möjligt försämrar fångarnas förhållanden och rättigheter.

Enligt 4 kap. 6 § i fängelselagen ska en individuell plan för avtjänandet av straffet, frigivningen och den villkorliga friheten utarbetas för varje fänge. Planen för strafftiden omfattar placeringen av fången, verksamheten under strafftiden, den övervakade friheten på prov och den villkorliga frigivningen samt en permissionsplan. Genomförandet av planen för strafftiden kan försvåras inte bara genom beslut om begränsning eller inställande av Brottsföljdsmyndighetens centralförvaltningsenhet utan också av orsaker som följer av att samhället i övrigt stängs ned. Till exempel kan olika organisationers sedvanliga verksamhet i fängelset avbrytas på grund av en epidemi. På grund av det som anförs ovan föreskrivs det i *1 mom.* i den föreslagna paragrafen att fångarnas sysselsättningsplikt kan fullgöras också i annan sysselsättning än sådan som främjar planen för strafftiden. Målet är att säkerställa att fången inte utsätts för negativa följder av att planen inte nödvändigtvis kan genomföras till alla delar under begränsningen (se RP, s. 32).

Lagutskottet stöder målet för den föreslagna regleringen. Regleringen verkar dock möjliggöra att fångens skyldighet att delta kan fullgöras genom vilken annan sysselsättning som helst som ordnas i fängelset, och denna sysselsättning behöver inte ha samband med den plan för strafftiden som utarbetats för fången. Utskottet konstaterar att målet för verkställighet av fängelse enligt 1 kap. 2 § i fängelselagen är att öka fångarnas färdigheter för ett liv utan brott genom att främja deras livshantering och anpassning i samhället samt att förhindra brottslighet under strafftiden. Likaså föreskrivs det i 1 kap. 3 § 3 mom. i fängelselagen att fångarnas möjligheter att bevara sin hälsa och handlingsförmåga ska stödjas och att de skador som orsakas av förlusten av frihet om möjligt ska förebyggas. Utskottet betonar att de nämnda målen och skyldigheterna för verkställighet av straff enligt fängelselagen gäller också under de begränsningar som avses i den temporära regleringen. Med tanke på att planen för strafftiden är av betydelse vid verkställigheten av straff anser utskottet det vara viktigt att fängelserna även under undantagsförhållanden strävar efter att ordna sysselsättning som främjar genomförandet av fångarnas planer för strafftiden och

Betänkande LaUB 4/2021 rd

som därigenom också i praktiken i så stor utsträckning som möjligt möjliggör en lämpligt riktad och ändamålsenlig skyldighet att delta. Dessa omständigheter bör beaktas i anvisningarna till fängelserna.

Enligt inkommen utredning finns det inget behov av att i paragrafen särskilt föreskriva om religiösa tillställningar och ordnandet av dem, eftersom den gällande fängelselagen innehåller tillräckligt med flexibilitet i fråga om dem.

I 3 mom. föreskrivs det om fångens kontakter med hjälp av videolänk eller något annat tekniskt kommunikationsmedel. Utskottet konstaterar att det med tanke på det praktiska genomförandet av kontakterna via videolänk är viktigt att fängelserna har faktiska möjligheter att ordna sådana möten. Det förutsätter att det finns tillräckligt med både videoutrustning och personal.

Enligt 12 kap. 6 § i fängelselagen ska fången ges möjlighet att på egen bekostnad stå i telefonkontakt med personer utanför fängelset. I paragrafen föreskrivs det dessutom att kostnadsfri användning av telefon kan tillåtas för skötseln av nödvändiga ärenden eller av andra särskilda skäl. Den nämnda bestämmelsen gör det också under normala förhållanden möjligt att tillåta användning av telefon på ett flexibelt sätt i fängelserna, men som det konstateras i propositionsmotiven ska denna möjlighet också under begränsningen utnyttjas så flexibelt som möjligt (se RP, s. 32). Utskottet ser det alltså inte som nödvändigt att till exempel tillåta att fångarnas samtliga telefonsamtal är avgiftsfria under begränsningen, eftersom detta kunde medföra betydande kostnader för Brottsförhållandenmyndigheten. Behovet av avgiftsfria telefonsamtal minskar också genom möten som ordnas via videolänk. Det är viktigt att ordna sådana i tillräcklig utsträckning och så flexibelt som möjligt på det sätt som nämns ovan.

Fångars telefonsamtal och samtalspriserna har också en mer allmän betydelse än vad som framgår av propositionen. Enligt inkommen utredning baserar sig de nuvarande priserna för fångarnas telefonsamtal på ett gällande upphandlingskontrakt. Vid den nya konkurrensupphandlingen av telefonsystemet har det beaktats att de samtalspriser som fångarna betalar inte får överstiga den allmänna prisnivån för telefonsamtal. Utskottet anser att detta är viktigt, eftersom det redan tidigare i ett annat sammanhang har betonat vikten av att säkerställa att samtalspriserna för fångar inte kännbart avviker från den gängse prisnivån (se LaUB 4/2017 rd, s. 3).

10§. Beslutanderätt. Enligt paragrafens 1 mom. beslutar Brottsförhållandenmyndighetens centralförvaltningsenhet om begränsningar och inställanden enligt 2—4 §. I 2 mom. föreskrivs det att beslutet i brådskande fall undantagsvis kan fattas av fängelsedirektören. Enligt inkommen utredning är fängelsedirektörerna inte skyldiga att vara anträffbara utanför tjänstetid. I sådana situationer utövas fängelsedirektörens beslutanderätt i ärenden som anges i lagen av den jourhavande tjänsteman inom brottsförhållandenregionen som avses i 1 kap. 9 § i fängelselagen. Lagutskottet anser det därför motiverat att ett beslut som avses i 2—4 § utöver av fängelsedirektören kan fattas av den ovan avsedda jourhavande tjänstemannen inom brottsförhållandenregionen. Enligt uppgift är den tjänstemannen alltid direktör för något fängelse. Den jourhavande tjänstemannen kan fatta beslut om fängelsedirektören i fråga inte har beredskap att fatta beslut utanför sin arbetstid. Tjänstemannen ska dock på motsvarande sätt som fängelsedirektören innan beslut fattas utreda om Brottsförhållandenmyndighetens centralförvaltningsenhet har förutsättningar att fatta ett snabbt beslut i ärendet (se RP, s. 34). Liksom fängelsedirektören ska också den jourhavande tjänstemannen innan

Betänkande LaUB 4/2021 rd

han eller hon fattar beslut höra en läkare angående beslutets nödvändighet. Det kan röra sig om en läkare i tjänsteförhållande vid Enheten för hälso- och sjukvård för fångar eller den läkare i tjänsteförhållande som i kommunen eller i samkommunen för sjukvårdsdistriktet ansvarar för smittsamma sjukdomar.

Fängelsedirektören eller den ovan avsedda jourhavande tjänstemannen ska efter det att beslutet har fattats omedelbart föra ärendet till Brottsförvaltningsmyndighetens centralförvaltningsenhet för avgörande i enlighet med 1 mom. Fängelsedirektörens eller tjänstemannens beslut gäller således endast tills centralförvaltningsenheten har fattat sitt eget beslut i ärendet. Utskottet betonar betydelsen av att beslutet enligt bestämmelsen ska lämnas över till centralförvaltningsenheten "omedelbart", eftersom fängelsedirektörens beslut inte kan överklagas och det således inte heller kan yrkas att verkställigheten av beslutet ska förbjudas. Utskottet lyfter också fram Brottsförvaltningsmyndighetens centralförvaltningsenhets beredskap att under lagens giltighetstid vid behov fatta snabba beslut i fråga om olika fängelser.

11 §. Ändringssökande. Enligt paragrafens 1 mom. får en fänge eller en häktad anföra besvär över ett beslut som Brottsförvaltningsmyndighetens centralförvaltningsenhet har fattat med stöd av 2—4 §. Även om endast fångar och häktade nämns som berättigade till ändringssökande, är syftet med propositionen enligt uppgift inte att utesluta exempelvis fångens besökare från rätten att söka ändring, utan på ändringssökande tillämpas på normalt sätt lagen om rättegång i förvaltningsärenden (808/2019), såvida inte sökande av ändring uttryckligen har förbjudits. För att det inte ska vara oklart vilka som har rätt att söka ändring, föreslår utskottet att ordalydelsen i momentet ändras.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Lagutskottets förslag till beslut:

Riksdagen godkänner lagförslaget i proposition RP 44/2021 rd med ändringar. (Utskottets ändringsförslag)

Utskottets ändringsförslag

Lag

om temporära åtgärder vid verkställighet av straff och häktning till följd av covid-19-epidemin

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 §

Lagens tillämpningsområde

I denna lag föreskrivs det om möjlighet att till följd av covid-19-epidemin till vissa delar avvika från verkställigheten av straff enligt fängelselagen (767/2005) och lagen om verkställighet av samhällspåföljder (400/2015) samt från verkställigheten av häktning enligt häktningslagen (768/2005).

2 §

Begränsning eller inställande av sysselsättning i fängelset

Om de åtgärder för att förhindra spridning av covid-19-epidemin som fängelselagen, häktningsslagen och lagen om smittsamma sjukdomar (1227/2016) möjliggör redan har vidtagits och det är uppenbart att de inte är tillräckliga, kan det i ett fängelse eller på en fängelseavdelning, till de delar och i den utsträckning som det är nödvändigt för att förhindra spridning av sjukdomen och för att säkerställa att verkställigheten av fängelse är säker för samhället, personalen och fångarna på det sätt som förutsätts i 1 kap. 3 § 2 mom. i fängelselagen, införas begränsningar avseende

- 1) ordnande av sysselsättning enligt 8 kap. 3 § i fängelselagen,
- 2) utbildning enligt 8 kap. 8 § i fängelselagen, med undantag av studier enligt lärokursen för den grundläggande utbildningen,
- 3) ordnande av fritidsverksamhet enligt 11 kap. 1 § och deltagande i fritidsverksamhet enligt 11 kap. 2 § i fängelselagen,
- 4) tillträde till bibliotek enligt 11 kap. 4 § i fängelselagen.

Om det är uppenbart att begränsningarna enligt 1 mom. inte är tillräckliga för att säkerställa de mål som avses i det momentet, kan de sysselsättningar som nämns där som en sista utväg ställas in helt till de delar det är nödvändigt för att förhindra spridning av sjukdomen och för att säkerställa att verkställigheten av fängelse är säker för samhället, personalen och fångarna på det sätt som förutsätts i 1 kap. 3 § 2 mom. i fängelselagen. Samtliga i 1 mom. avsedda sysselsättningar i ett fängelse eller på en fängelseavdelning kan ställas in helt endast i de situationer som avses i 4 mom.

Ett beslut enligt 1 och 2 mom. får fattas om

- 1) incidensen av bekräftade smittfall inom det sjukvårdsdistrikts område där fängelset eller fängelseavdelningen ligger är minst 50 per 100 000 invånare under de senaste 14 dagar för vilka information finns att tillgå, och

Betänkande LaUB 4/2021 rd

2) det inom den kommuns eller det sjukvårdsdistrikts område där fängelset eller fängelseavdelningen ligger konstateras sjukdomskluster vars smittkedjor inte kan spåras tillförlitligt och som enligt en sakkunnigbedömning medför en betydande risk för spridning av nya smittor inom området.

Trots det som föreskrivs i 3 mom. får ett beslut enligt 1 och 2 mom. fattas också när covid-19-smitta har konstaterats hos en betydande del av fångarna eller personalen i det fängelse som beslutet gäller och smittfallen enligt en sakkunnigbedömning medför en betydande risk för spridning av nya smittor i fängelset, och åtgärder för begränsning eller inställande inte kan undvikas genom beslut om karantän enligt 60 § i lagen om smittsamma sjukdomar.

Enheten för hälso- och sjukvård för fångar ska på eget initiativ eller på begäran av Brottsföljdsmyndighetens centralförvaltningsenhet lämna en i 3 och 4 mom. avsedd sakkunnigbedömning till centralförvaltningsenheten. Enheten för hälso- och sjukvård för fångar ska för sin egen bedömning höra samkommunen för det sjukvårdsdistrikt inom vars område det aktuella fängelset ligger eller Institutet för hälsa och välfärd.

Ett beslut enligt 1 mom. får fattas för högst en månad och ett beslut enligt 2 mom. för högst två veckor åt gången. Åtgärderna för begränsning eller inställande ska upphöra genast när de inte är nödvändiga med tanke på bekämpningen av sjukdomen och med tanke på de förutsättningar för verkställighet av fängelse som anges i 1 kap. 3 § 2 mom. i fängelselagen.

Vid prövningen av huruvida en åtgärd för begränsning eller inställande är nödvändig och av hur länge en åtgärd ska pågå och huruvida den ska upphöra ska Enheten för hälso- och sjukvård för fångar höras.

Det som föreskrivs i 1—7 mom. tillämpas också på deltagande i sysselsättning enligt 4 kap. 1 § i häktningsslagen, deltagande i fritidsverksamhet enligt 7 kap. 1 § i den lagen och tillträde till bibliotek enligt 7 kap. 3 § i den lagen.

3 §

Begränsning eller inställande av besök hos fångar

Om de åtgärder för att förhindra spridning av covid-19-epidemin som fängelselagen, häktningsslagen och lagen om smittsamma sjukdomar möjliggör redan har vidtagits och det är uppenbart att de inte är tillräckliga, kan det i ett fängelse eller på en fängelseavdelning, till de delar och i den utsträckning som det är nödvändigt för att förhindra spridning av sjukdomen och för att säkerställa att verkställigheten av fängelse är säker för samhället, personalen och fångarna på det sätt som förutsätts i 1 kap. 3 § 2 mom. i fängelselagen, införas begränsningar avseende besök enligt 13 kap. i fängelselagen, med undantag för besök av barn enligt 5 § och besök av ombud enligt 6 § i det kapitlet.

Om det är uppenbart att de begränsningar som avses i 1 mom. inte är tillräckliga för att säkerställa de mål som avses i det momentet, kan besök som avses i 13 kap. i fängelselagen som en sista utväg ställas in helt till de delar det är nödvändigt för att förhindra spridning av sjukdomen och för att säkerställa att verkställigheten av fängelse är säker för samhället, personalen och fångarna på det sätt som förutsätts i 1 kap. 3 § 2 mom. i fängelselagen. Övervakade besök enligt 13 kap. 3 § i fängelselagen, besök av barn enligt 5 § i det kapitlet, besök av ombud enligt 6 § i det kapitlet och övervakade besök fångar emellan enligt 7 § i det kapitlet får dock inte ställas in.

Betänkande LaUB 4/2021 rd

Det som i 2 § 3—7 mom. föreskrivs om beslut tillämpas också på begränsning och inställande av besök som avses i 1 mom., dock så att den incidens av bekräftade smittfall som avses i 2 § 3 mom. 1 punkten ska vara minst 25 per 100 000 invånare.

Det som föreskrivs i 1—3 mom. tillämpas också på besök enligt 9 kap. i häktningslagen. Besök av barn enligt 3 § i det kapitlet och besök av ombud enligt 4 § i det kapitlet får dock inte begränsas eller ställas in, och övervakade besök enligt 1 § i det kapitlet samt övervakade besök fångar emellan enligt 5 § i det kapitlet får inte ställas in.

Besök hos fångar och häktade som inte fyllt 18 år får inte begränsas eller ställas in. (Nytt 5 mom.)

4 §

Begränsning eller inställande av permission för fångar

Om de åtgärder för att förhindra spridningen av covid-19-epidemin som fängelselagen, häktningenslagen och lagen om smittsamma sjukdomar möjliggör redan har vidtagits och det är uppenbart att de inte är tillräckliga, kan det i ett fängelse eller på en fängelseavdelning, till de delar och i den utsträckning som det är nödvändigt för att förhindra spridning av sjukdomen och för att säkerställa att verkställigheten av fängelse är säker för samhället, personalen och fångarna på det sätt som förutsätts i 1 kap. 3 § 2 mom. i fängelselagen, införas begränsningar avseende permission enligt 14 kap. i fängelselagen, med undantag för permission av synnerligen viktigt skäl enligt 5 § i det kapitlet.

Om det är uppenbart att de begränsningar som avses i 1 mom. inte är tillräckliga för att säkerställa de mål som avses i det momentet, kan permission som avses i 14 kap. i fängelselagen som en sista utväg ställas in helt till de delar det är nödvändigt för att förhindra spridning av sjukdomen och för att säkerställa att verkställigheten av fängelse är säker för samhället, personalen och fångarna på det sätt som förutsätts i 1 kap. 3 § 2 mom. i fängelselagen. Permission av synnerligen viktigt skäl enligt 14 kap. 5 § i fängelselagen får dock inte ställas in.

Det som i 2 § 3—7 mom. föreskrivs om beslut tillämpas också på begränsning och inställande av permission som avses i 1 mom., dock så att den incidens av bekräftade smittfall som avses i 2 § 3 mom. 1 punkten ska vara minst 25 per 100 000 invånare.

Permission för fångar som inte fyllt 18 år får inte begränsas eller ställas in. (Nytt 4 mom.)

5 §

Begränsningarnas och inställandenas konsekvenser för beslut som berör fångar

På grundval av ett beslut enligt 2—4 § kan medan beslutet är i kraft ett beslut enligt 8 kap. 4 § i fängelselagen om placering av en fånge i sysselsättning ändras, ett tillstånd som sökts med stöd av 8 kap. 6 eller 9 § i den lagen vägras eller ett redan beviljat tillstånd återkallas, ett besök enligt 12 kap. 4 eller 7 § i den lagen vägras eller ett redan beviljat besök återkallas och permission enligt 14 kap. 2, 4 eller 6 § i den lagen vägras eller redan beviljad permission återkallas, om det är nödvändigt för att förhindra spridning av sjukdomen och för att säkerställa att verkställigheten av fängelse är säker för samhället, personalen och fångarna på det sätt som förutsätts i 1 kap. 3 § 2 mom. i fängelselagen.

Betänkande LaUB 4/2021 rd

Det som bestäms i 1 mom. tillämpas också på beslut enligt 4 kap. 1 § och 9 kap. 2 och 5 § i häktningsslagen.

6 §

Vissa arrangemang i fängelset när ett beslut om begränsning eller inställande är i kraft

Om sysselsättning i fängelset är begränsad eller inställd på det sätt som avses i 2 §, kan sysselsättningsplikten enligt 8 kap. 2 § 1 mom. i fängelselagen fullgöras också i annan sysselsättning än sådan som främjar genomförandet av planen för strafftiden, i enlighet med vilket slag av ersätande sysselsättning som med beaktande av förhållandena kan ordnas i fängelset. Avvikelse från den normala sysselsättningsplikten påverkar inte den sysselsättningspenning eller lön som med stöd av 9 kap. 6 § i fängelselagen betalas till fångar.

Om normalt tillträde till bibliotek begränsas eller ställs in på det sätt som avses i 2 §, ska bibliotekstjänster för fångar och häktade ordnas på något annat sätt.

Om besök eller permissioner begränsas, ställs in eller återkallas på det sätt som avses i 3—5 §, ska fången eller den häktade, med avvikelse från 13 kap. 13 § 1 mom. i fängelselagen och 9 kap. 10 § 1 mom. i häktningsslagen, i den utsträckning det är möjligt tillåtas att via videolänk eller något annat lämpligt tekniskt kommunikationsmedel stå i kontakt även med någon annan än den som avses i det momentet och även i annat syfte än för bevarandet av kontakterna eller av något annat viktigt skäl. En förutsättning är dock att den häktades rätt till kontakter inte har begränsats med stöd av 4 kap. i tvångsmedelslagen (806/2011). I fråga om övervakning och avbrytande av kontakter samt återkallande av tillstånd till kontakter tillämpas vad som föreskrivs i 13 kap. 2 § 2 mom. och 8 och 9 § i fängelselagen och i 9 kap. 1 § 2 mom. och 6 och 7 § i häktningsslagen.

7 §

Begränsning av verkställigheten av samhällspåföljder

Om det till följd av covid-19-epidemin är nödvändigt för att säkerställa en ändamålsenlig verkställighet av straff, får det genom förordning av justitieministeriet föreskrivas att inledandet av verkställigheten av samhällstjänst, övervakningsstraff, villkorligt fängelse förenat med övervakning och ungdomsstraff begränsas under en viss tidsperiod. Begränsningen kan gälla alla eller endast en del av de nämnda samhällspåföljderna.

En förordning enligt 1 mom. får utfärdas högst för den tid denna lag är i kraft.

Oberoende av det som föreskrivs i 1 mom. ska verkställigheten av straff inledas, om ett utdömt straff annars skulle förfalla.

8 §

Uppskov med eller avbrott i verkställigheten av samhällspåföljder

Verkställigheten av ett straff som avses i 7 § får skjutas upp eller avbrytas för den tid verkställigheten av samhällspåföljden i fråga har begränsats på det sätt som avses i den paragrafen. När uppskov eller avbrott övervägs ska straffets innebörd, den dömdes personliga förhållanden och den återstående strafftiden beaktas.

Betänkande LaUB 4/2021 rd

Uppskov med eller avbrott i verkställigheten ska återkallas, om det framgår att det inte längre finns förutsättningar för uppskovet eller avbrottet.

Oberoende av det som föreskrivs i 1 mom. ska verkställigheten av straff inledas, om ett utdömt straff annars skulle förfalla.

9 §

Konsekvenser av begränsning av, uppskov med och avbrott i verkställigheten av samhällspåföljder

Den tid för vilken inledandet av verkställigheten av domen ändras, skjuts upp eller avbryts med stöd av 7 eller 8 § ska inte inräknas i strafftiden. Denna tid beaktas inte heller vid beräkningen av den maximitid för verkställighet eller den maximitid för uppskov eller avbrott som avses i lagen om verkställighet av samhällspåföljder.

10 §

Beslutanderätt

Brottspåföljdsmyndighetens centralförvaltningsenhet beslutar om begränsningar och inställanden enligt 2—4 §. Innan ett beslut fattas ska Brottspåföljdsmyndighetens centralförvaltningsenhet ge direktören för det fängelse eller direktörerna för de fängelser som är föremål för beslutet tillfälle att framföra sina synpunkter på beslutets nödvändighet och innehåll.

Om ett beslut enligt 1 mom. inte tål uppskov kan fängelsedirektören eller den jourhavande tjänsteman inom brottspåföljdsregionen som avses i 1 kap. 9 § i fängelselagen med avvikelse från 1 mom. besluta om begränsningar eller inställanden, varefter ärendet omedelbart ska lämnas över till Brottspåföljdsmyndighetens centralförvaltningsenhet för avgörande i enlighet med 1 mom. Innan fängelsedirektören eller den jourhavande tjänsteman inom brottspåföljdsregionen som avses i 1 kap. 9 § i fängelselagen fattar beslut ska han eller hon höra en läkare i tjänsteförhållande vid Enheten för hälso- och sjukvård för fångar eller den läkare i tjänsteförhållande som i kommunen eller i samkommunen för sjukvårdsdistriktet ansvarar för smittsamma sjukdomar angående beslutets nödvändighet. Hörandet ersätter den sakkunnigbedömning som avses i 2 § 5 mom.

När ett beslut enligt 2—4 § är i kraft, fattas beslut enligt 5 § och 6 § 3 mom. av fängelsedirektören eller av en säkerhetsansvarig eller sysselsättningsansvarig.

Direktören för byrån för samhällspåföljder beslutar om uppskov med eller avbrott i verkställigheten och återkallande av uppskov och avbrott enligt 8 §.

11 §

Ändringssökande

~~En fånge eller en häktad får anföra besvär över~~ Ett beslut som Brottspåföljdsmyndighetens centralförvaltningsenhet har fattat med stöd av 2—4 § får överklagas genom besvär. ~~En fånge eller en häktad får inte begära omprövning av eller anföra besvär över ett~~ Omprövning av ett beslut som har fattats av fängelsedirektören med stöd av 10 § 2 mom. får inte begäras och beslutet får inte heller överklagas genom besvär.

Betänkande LaUB 4/2021 rd

På ett beslut enligt 5 § eller 6 § 3 mom. som har fattats av fängelsedirektören eller av en säkerhetsansvarig eller sysselsättningsansvarig tillämpas det som föreskrivs om rätt att söka ändring i 20 kap. 1 och 2 § i fängelselagen och 15 kap. 1 och 2 § i häktninglagen. På ett beslut enligt 8 § av direktören för byrån för samhällspåföljder tillämpas det som bestäms om rätt att söka ändring i 86 § i lagen om verkställighet av samhällspåföljder.

Vid sökande av ändring tillämpas i övrigt 20 kap. 3—5 och 7—8 § i fängelselagen samt 87—89 och 91—92 § i lagen om verkställighet av samhällspåföljder.

12 §

Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft den 20 och gäller till och med den 31 oktober 2021.

Helsingfors 6.5.2021

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Leena Meri saf
vice ordförande Sandra Bergqvist sv
medlem Hanna Huttunen cent
medlem Saara Hyrkkö gröna
medlem Pihla Keto-Huovinen saml
medlem Antero Laukkanen kd
medlem Matias Mäkynen sd
medlem Jouni Ovaska cent
medlem Ruut Sjöblom saml
medlem Mirka Soinikoski gröna
medlem Sebastian Tynkkynen saf
medlem Paula Werning sd
medlem Johannes Yrttiaho vänst.

Sekreterare var

utskottsråd Marja Tuokila.